

DOI: 10.33270/03253702.10

УДК 159.923:331.1

КАЛАШНИК Анастасія*

старший викладач кафедри психології навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6681-1295>

Концептуальні підходи до вивчення готовності фахівців до професійної діяльності

Анотація. Статтю присвячено вивченню феномену психологічної готовності до професійної діяльності. Мета статті полягає в аналізуванні й систематизації концептуальних підходів до вивчення психологічної готовності фахівців до професійної діяльності. Методологічні засади обраної теми ґрунтуються на використанні системного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, акмеологічного та ціннісно-смыслового підходів. У межах проведеного дослідження психологічну готовність розглянуто як складний інтегральний психолого-педагогічний феномен, що містить у своєму складі мотиваційно-ціннісний, когнітивно-орієнтаційний, регуляційний, рефлексивно-оцінний компоненти й особистісно-ціннісну підсистему. Проведено аналіз провідних наукових концепцій щодо природи, структури та механізмів формування готовності. Систематизовано й схарактеризовано п'ять ключових методологічних підходів: акмеологічний, що вивчає готовність як передумову досягнення професійної майстерності та самореалізації; особистісно орієнтований, що фокусується на готовності як особистісному утворенні; діяльнісний, що досліджує готовність як невіддільну частину структури діяльності; компетентнісний, що акцентує на зв'язку готовності з кінцевим результатом – формуванням компетентностей; системний, що розглядає готовність як цілісну, ієрархічно організовану систему взаємопов'язаних компонентів. Наукова новизна полягає в аналізі та систематизації множинності концепцій трактування готовності, що сприятиме формуванню єдиних методологічних засад для побудови цілісної моделі професійної готовності. Практичне значення результатів полягає у створенні необхідних передумов для розроблення ефективних технологій навчання, професійного відбору та психологічного супроводу фахівців.

Ключові слова: психологічна готовність; професійна діяльність; акмеологічний підхід; особистісно орієнтований підхід; діяльнісний підхід; компетентнісний підхід; системний підхід.

Історія статті:

Отримано: 31.07.2025

Переглянуто: 29.08.2025

Прийнято: 26.09.2025

Рекомендоване посилання:

Калашник А. Концептуальні підходи до вивчення готовності фахівців до професійної діяльності. *Юридична психологія*. 2025. № 2 (37). С. 92–102. DOI: 10.33270/03253702.10

*Відповідальний автор

Вступ

У сучасних умовах динамічної трансформації ринку праці, що характеризується прискоренням технологічним прогресом, ускладненням виробничих процесів та постійною зміною соціально-економічних пріоритетів, вимоги до професійної компетентності фахівців набувають якісно нового рівня. Від працівників очікують не лише глибоких спеціалізованих знань та сформованих навичок, а й високого рівня адаптивності, креативності й ефективного розв'язання нетипових міждисциплінарних завдань. У зв'язку з викладеним вище актуалізовано необхідність удосконалення психологічної готовності фахівців до професійної діяльності.

Психологічна готовність – це складно-структурований інтегральний феномен, що охоплює когнітивний, мотиваційно-ціннісний, вольовий і операційний компоненти та є передумовою успішної, тривалої та продуктивної професійної реалізації.

Актуальність вивчення концептуальних підходів до готовності фахівців зумовлена низкою ключових чинників, серед яких варто виділити такі:

1. *Розрив між освітою та практикою.* Незважаючи на значні зусилля освітньої системи, роботодавці часто зазначають, що випускники закладів вищої освіти, маючи високу базу теоретичних знань, виявляють недостатню психологічну та функціональну готовність до самостійної професійної діяльності, наслідком чого стає триваліший період адаптації та зниження ефективності на початкових етапах кар'єри.

2. *Множинність концепцій тлумачення поняття готовності у психології та суміжних науках.* Сутність, структуру й критерії готовності трактують по-різному, що ускладнює розроблення єдиних стандартів формування та оцінювання готовності до професійної діяльності у фахівців.

3. *Потреба в оптимізації прогностичної потужності теоретичних знань.* Теоретико-методологічний інструментарій має фіксувати не лише поточний рівень готовності, а й прогнозувати її динаміку, стійкість і потенціал розвитку на всіх етапах професійної кар'єри фахівця, що дасть змогу запобігати професійній дезадаптації у довгостроковій перспективі.

Розроблення наукових засад розв'язання цих питань на основі аналізу та систематизації провідних наукових концепцій щодо природи, структури й механізмів формування готовності дасть змогу створити інтегративну теоретичну основу, що стане необхідною передумовою для розроблення ефективних технологій навчання, професійного відбору і психологічного супроводу фахівців.

Огляд літератури

Теоретичний аналіз літературних джерел за темою засвідчив, що поняття готовності до діяльності у закордонних публікаціях розглядали переважно в контексті готовності до збереження фізичного здоров'я. Розглянуто мотиваційний компонент готовності до фізичної активності (Buchmann et al., 2023). Досліджено мотивацію до змін поведінки у людей з неінфекційними захворюваннями (Brand et al., 2016). Представлено результати дослідження мотивації до діяльності у мешканців будинку для літніх людей (Hahn et al., 2025). Описано особливості готовності до фізичної активності у людей літнього віку (Wenz et al., 2025).

Інший напрям вивчення готовності пов'язаний з освітньою діяльністю. Обґрунтовано роль шкільної готовності учня як умови забезпечення функцій навчання (Coelho et al., 2023). Проаналізовано чинники, пов'язані з готовністю студентів до самостійного навчання за програмами підготовки медичних працівників (Slater, & Cusick, 2017). Визначено вплив характеру спілкування дошкільників з учителем на формування готовності до шкільного навчання (Palermo et al., 2007). Описано специфіку шкільної готовності в американських школярів (Ghandour et al., 2024).

Низку досліджень закордонних дослідників присвячено готовності до професійної діяльності представників медичних спеціальностей (Wynne et al., 2024; Schumacher et al., 2025). Представлено результати оцінювання рівня готовності під впливом підготовчого курсу професійної діяльності, що базується на практичному навчанні (Ha et al., 2024).

У сучасній вітчизняній психології визначають такі провідні напрями досліджень за цією проблематикою: вивчення готовності здобувачів освіти до майбутньої професійної діяльності (Myshko, 2016; Hurtovenko, & Vostrova, 2020), готовності до спеціалізованих видів діяльності (Kozyra, & Vasiuk 2019; Barko, V.V., Barko, V.I., & Moiseieva, 2022), структурний аналіз готовності (Bakhtov, 2018; Shebanova, & Nikitenko, 2019), особливості готовності в умовах змін (Bohush, & Korniiichuk, 2023; Virna, & Ivanashko, 2024).

Психологічна готовність фахівців до професійної діяльності – це багатовимірний феномен, який визначає ефективність, адаптивність і професійну самореалізацію особистості. Незважаючи на значний теоретичний та прикладний внесок закордонних та українських науковців, дослідження цієї проблеми потребує подальшого опрацювання.

Матеріали та методи

Мета статті полягає в аналізованні та систематизації концептуальних підходів до вивчення психологічної готовності фахівців до професійної діяльності.

Досягли поставленої мети реалізацією таких завдань:

1. Аналіз наукових джерел за темою дослідження.

2. Розкриття суті поняття «психологічна готовність до професійної діяльності» та місця психологічної готовності в системі професійного становлення особистості.

3. Визначення та характеристика провідних концептуальних підходів до вивчення феномену готовності.

4. Узагальнення структурних компонентів і критеріїв психологічної готовності.

5. Визначення перспективних напрямів подальших наукових розвідок.

Під час дослідження використали такі методи: аналіз та синтез наукової інформації, порівняльний метод, методи класифікації та систематизації, метод узагальнення наукових даних.

Методологічні засади дослідження полягають у використанні:

1. Системного підходу, що дає змогу розглядати феномен готовності до професійної діяльності як цілісну систему, що утворена з взаємопов'язаних компонентів.

2. Особистісно-діяльнісного підходу, відповідно до якого поняття готовності розглядають як особистісне утворення.

3. Компетентнісного підходу, який акцентує на взаємозв'язку психологічної готовності особистості та сформованості професійних компетенцій.

4. Акмеологічного підходу, в межах якого готовність розглядають як передумову професійної майстерності, самореалізації та розвитку особистості фахівця у процесі його професійного становлення.

5. Ціннісно-смыслового підходу, де психологічна готовність зумовлена особистісними цінностями, мотивами, смислами та життєвими орієнтаціями.

Результати й обговорення

З позиції провідних науковців поняття психологічної готовності умовно можна розглядати з кількох сторін:

I. Як стан або підготовку перед дією – теорія установки, вчення про передстартовий стан готовності.

II. Готовність до діяльності як особистісна якість – діяльнісний підхід, структурно-функціональна модель особистості.

III. Готовність до діяльності як процес.

IV. Інтегровані погляди на проблему готовності.

Переважає більшість дослідників пропонує розглядати поняття готовності з позиції інтегративного підходу, виділяючи у її структурі особистісний та функціональний складові. Так О. Кокун (2012), аналізує готовність як інтегральне, стійке, особистісне утворення, провідною функцією якого

є забезпечення досягнення успіху в діяльності. В. Моляко (2007) фіксує увагу саме на функціональному компоненті готовності. Ми поділяємо думки авторів і в межах нашого дослідження розглядаємо дефініцію психологічної готовності до діяльності з позиції комплексного підходу.

Аналіз теоретичних джерел дав змогу виділити узагальнену структуру феномену готовності до професійної діяльності (Mykhailyshyn, 2019; Rozov, 2023; Timchenko, & Barko, 2020):

I. Мотиваційно-ціннісний компонент у структурі психологічної готовності до діяльності виконує спонукальну та смислоутворювальну функції. Визначає спрямованість професійної активності, її інтенсивність і стабільність, є рушійним ядром готовності, забезпечуючи інтеграцію всієї системи.

II. Когнітивно-орієнтаційний компонент. Виконує інформаційно-смыслову функцію, сприяючи усвідомленню змісту професійної діяльності, її умов, цілей, засобів, результатів. За своєю суттю цей компонент є інтелектуальною базою реалізації професійної поведінки.

III. Регуляційний компонент – операційно-вольова й емоційна регуляція, що забезпечує практичну реалізацію готовності до діяльності. Це динамічний показник сформованості готовності, який є індикатором того, якою мірою людина здатна реалізувати ресурси в ситуації професійної діяльності.

IV. Рефлексивно-оцінний компонент. Цей компонент забезпечує самоконтроль, самоаналіз і корекцію поведінки в ситуації професійної діяльності. За своєю суттю це системоутворювальний механізм, покликаний забезпечувати цілісний розвиток готовності.

V. Особистісно-ціннісна підсистема. Провідними функціями цієї підсистеми є інтегративна та системоутворювальна. У її складі є стійкі риси характеру, морально-етичні переконання особистості, професійна ідентичність, світоглядні орієнтири. Це основа психологічної готовності до професійної діяльності, що забезпечує її цілісність, стабільність і гуманістичну спрямованість.

У структурі психологічної готовності до професійної діяльності простежуємо генетичний зв'язок між особистісно-ціннісною підсистемою та мотиваційно-ціннісним компонентом. Такий зв'язок виявляється через стійкі морально-етичні погляди фахівця, які створюють базис для формування мотивів і цінностей професійної діяльності. Окрім того, мотиваційно-ціннісний компонент детермінує розвиток когнітивно-орієнтаційного. Останнє виявляється в тому, що мотиви стимулюють пізнавальну активність особистості та забезпечують глибину засвоєння професійних знань. Когнітивно-орієнтаційний компонент переходить у регуляційний, забезпечуючи інформаційно-регуляційний базис для реалізації поведінки фахівця та практичну

дієвість готовності. Регуляційний компонент стає предметом рефлексивно-оцінного аналізу, завдяки чому відбувається оцінювання ефективності дій, а також усвідомлення людиною власних ресурсів та обмежень у галузі професійної діяльності. Рефлексивно-оцінний компонент чинить зворотний вплив на всі попередні, що виявляється в уточненні мотивів, накопиченні когнітивного досвіду, підвищенні рівня саморегуляції та зміцненні особистісних цінностей.

У межах дослідження розглянемо низку концептуальних підходів до вивчення готовності фахівців до професійної діяльності, серед яких першим є акмеологічний підхід. Акмеологія – це наука, що вивчає закономірності, умови та механізми досягнення людиною найвищих рівнів розвитку в усіх сферах діяльності: особистісній, соціальній та професійній. З позиції акмеологічного підходу автори аналізують розвиток готовності в контексті професійного становлення особистості. Л. Служинська (2012) наголошує на необхідності закладів вищої освіти чинити вплив на особистість здобувачів, підкреслюючи важливість вищої освіти у формуванні майбутніх професіоналів. Авторка зауважує, що саме акмеологічний підхід у сучасній професійній освіті спрямований на розвиток мотивації до праці, стимулювання творчих здібностей та розкриття внутрішніх ресурсів сучасного фахівця задля досягнення найвищого рівня професійної майстерності. Завдання закладів вищої освіти в цьому контексті полягає не лише у формуванні системи професійних знань та навичок, а й у створенні умов для самореалізації та розкриття творчого потенціалу особистості (Sluzhynska, 2012). О. Гавришків (2021) наголошує на тому, що саме з урахуванням акмеологічних принципів формування готовності майбутніх офіцерів до професійного саморозвитку в системі вищої військової освіти доцільним є створення комплексу об'єктивних та суб'єктивних умов, спрямованих на всебічний розвиток особистості курсанта. Це сформує базу для професійного самовдосконалення і забезпечить поступальний рух курсанта до досягнення акме – найвищого рівня професійної зрілості у процесі фахової підготовки (Havryshkiv, 2021). Думку авторки поділяють М. Козяр (2024) та Н. Меланюк. Проведене науковцями анкетування довело, що самі курсанти відмічають важливість акмеологічного підходу для їх подальшого професійного становлення.

Таким чином, акмеологічний підхід – це один із ключових чинників професійної підготовки майбутніх фахівців. Дослідники одностайно наголошують, що його реалізація в системі вищої освіти забезпечує не лише засвоєння знань та професійних умінь, а й формування внутрішньої мотивації до саморозвитку, самовдосконалення та творчої самореалізації. Акмеологічний підхід сприяє утворенню оптимального поєднання

організаційно-педагогічних та особистісно орієнтованих умов, які стимулюють зростання професійної зрілості майбутнього фахівця. Тобто акмеологічний підхід – це методологічна основа для побудови сучасної системи професійної освіти, орієнтованої на розвиток компетентної, відповідальної та зрілої особистості, здатної до постійного професійного зростання та самореалізації.

Оскільки досягнення вершин професійної досконалості неможливе без активної, свідомої, суб'єктної позиції особистості, вважаємо, що у контексті концептуальних підходів до вивчення готовності до професійної діяльності, нарівні з акмеологічним, важливим є особистісно орієнтований підхід, у межах якого розглядають роль індивідуальних особливостей у становленні особистості. Зокрема, В. Рибалка (2002) пропонує плавну трансформацію профільного навчання та професійної підготовки у системі освіти, яка охоплює ряд етапів, що зумовлюють перехід від предметно-профільного до особистісно-профільного та особистісно-професійного навчання. Це має сприяти покращенню формуванню готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності. У дослідженнях Н. Гомелі та О. Ханової (2023) доведено, що особистісно орієнтована парадигма сучасної професійної освіти детермінує потребу в модернізації підготовки майбутніх фахівців. Ці модернізаційні процеси є методологічним імперативом, що спрямований на оновлення психолого-педагогічної підготовки. Кінцевою метою таких змін є забезпечення умов для саморозвитку й реалізації духовних потреб особистості в умовах нестабільності соціального та культурного простору (Homelia, & Khanova, 2023).

Особистісно орієнтована парадигма гарантує глибинне вкорінення професійної готовності у ціннісно-смыслову сферу фахівця, що є запорукою його професійної ефективності. Саме особистісно орієнтований підхід забезпечує суб'єктивну позицію майбутнього спеціаліста, розглядаючи його не як об'єкт впливу, а як активного творця власного професійного становлення.

Для практичної реалізації акмеологічних цілей та суб'єктної позиції, яка сформувалася на основі особистісно орієнтованого підходу, варто звернутися до діяльнісного підходу (О. Кокун (2012), Н. Кошелева (2023), В. Лісовий (2021), В. Моляко (2007)). Саме діяльнісний підхід дає змогу розглядати психологічну готовність не просто як стан, а як складну, динамічну, інтегративну систему внутрішніх і зовнішніх умов, які забезпечують ефективне та своєчасне виконання професійних завдань. У цьому контексті готовність – це невіддільна частина структури діяльності, що формується у процесі її освоєння та реалізації, інтегруючи мотиваційно-цільовий та операційний компоненти. Психологічна готовність набуває діяльнісного виміру, що

має вирішальне значення для оцінювання її функціональності та практичності. У межах діяльнісного підходу Н. Кошелева (2023) вважає за найдоцільніше під час формування психологічної готовності до професійної діяльності здобувачів вищої освіти практично впроваджувати теорію поетапного формування розумових дій. В. Лісовий (2021) акцентує на тому, що діяльність є одночасно і засобом і умовою професійного розвитку фахівця.

Аналіз теоретичних джерел за темою дослідження (Kosheleva, 2023; Lisovyi, 2021; Kokup, 2012; Moliako, 2007) дає змогу стверджувати, що, відповідно до позиції діяльнісного підходу, психологічна готовність до діяльності – це інтегрована система компонентів, які співвідносяться зі структурою самої діяльності. У структурі діяльності готовність розглядають як активний функціональний стан психіки, що виникає внаслідок мобілізації всіх внутрішніх ресурсів організму та спрямована на ефективне виконання діяльності. Готовність формується, розвивається і вдосконалюється безпосередньо у процесі навчально-професійної та трудової діяльності.

З огляду на необхідність операціоналізації психологічної готовності та її оцінки відповідно до вимог ринку праці сучасні дослідження закономірно зосереджуються на розгляді цієї проблематики з позиції компетентнісного підходу. Компетентнісний підхід – це інтегративний методологічний інструмент, який дає змогу оцінити результат професійної підготовки через комплекс інтегрованих знань, навичок, досвіду, особистісних якостей та ціннісних орієнтацій, необхідних для професійної сфери. На відміну від діяльнісного підходу, який фокусується на процесі формування готовності, компетентнісний підхід зосереджується на результаті, тобто здатності фахівця успішно розв'язувати професійні завдання. Отже, психологічна готовність – це внутрішня передумова для формування професійної компетентності, яка забезпечує мотиваційну та особистісну базу реалізації набутих знань, умінь та навичок у ході діяльності.

Т. Кобилянська (2018) зазначає, що між професійною компетентністю та готовністю до діяльності існує діалектичний взаємозв'язок, адже готовність є структурним елементом компетентності, визначаючи її зміст і рівень сформованості, натомість компетентність відображає ступінь реалізації готовності у професійній практиці.

Ю. Рибалко (2012) розглядає компетентнісний підхід як методологічну основу професійної готовності фахівця, орієнтовану на інтеграцію знань, умінь, навичок та особистісних якостей в єдину систему професійної та соціальної ефективності. З позиції авторки цей підхід передбачає не лише опанування змісту освіти, а і формування здатності діяти продуктивно в різних життєвих і професійних контекстах.

Розглянемо основні характеристики компетентнісного підходу:

1. Суспільна особистісна та професійна значущість результатів навчання, що охоплює когнітивний, емоційний та діяльнісний компоненти.

2. Визначення конкретних цілей саморозвитку й професійного вдосконалення.

3. Орієнтація на розвиток ключових компетенцій як провідних детермінант професійного становлення особистості.

4. Смысловое наповнення компетенцій через залучення до національних та універсальних культурних цінностей.

5. Формування умов для практичного застосування знань і набуття реального досвіду діяльності.

Отже, компетентнісний підхід є системоутворювальною основою для теоретичного осмислення та практичного оцінювання психологічної готовності до професійної діяльності. Він забезпечує цілісне розуміння готовності як багаторівневого особистісного утворення, що інтегрує знання, досвід, мотивацію і цінності у процесі професійного розвитку.

Якщо компетентнісний підхід зосереджується на результаті підготовки, тобто сформованості інтегрованого комплексу знань, умінь, навичок та ціннісних орієнтацій, то системний підхід дає змогу розкрити внутрішню організацію та взаємозв'язки компонентів готовності, визначити механізми їх функціонування та взаємовпливу в процесі професійної діяльності. З позиції системного підходу психологічну готовність розглядають як цілісне утворення, що має складну, ієрархічно організовану структуру, елементи якої взаємодіють між собою за принципом системної узгодженості. Такий підхід передбачає аналіз готовності не як сукупності окремих рис чи здібностей, а як динамічної системи, в якій когнітивні, мотиваційно-ціннісні, емоційно-вольові та поведінкові компоненти постійно взаємодіють та взаємодоповнюють.

Застосування системного підходу дає змогу глибше усвідомити механізми формування і підтримання психологічної готовності, простежити, як окремі її складові інтегруються у єдине функціональне ціле. У цьому контексті готовність постає як саморегульована система, здатна до адаптації, перебудови та розвитку під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників професійного середовища.

На думку Г. Капосльоз (2023), саме системний підхід дає змогу раціонально спрямовувати діяльність на реалізацію заходів, орієнтованих на розвиток окремих компонентів психологічної готовності, з огляду на пріоритетність запланованих результатів.

Отже, системний підхід є критично важливим для формування психологічної готовності до діяльності, оскільки забезпечує глибоке структурне й функціональне розуміння цього феномену.

У таблиці 1 представлено підходи до визначення поняття психологічної готовності до професійної діяльності.

Таблиця 1

**Підходи до визначення поняття
«Психологічна готовність до професійної діяльності»**

Підхід	Фокус	Переваги	Обмеження
Акмеологічний	Фокусування на найвищому рівні професійного розвитку. Готовність розглядають як умову й механізм досягнення професійної майстерності, стимулювання творчих здібностей та самореалізації особистості	Стимулює внутрішню мотивацію до саморозвитку та постійного професійного зростання. Забезпечує ціннісну орієнтацію на зрілу та відповідальну особистість	Орієнтація на найвищий рівень професійного розвитку може бути ідеалізованою та не завжди практично досяжною для всіх фахівців у короткий термін
Особистісно орієнтований	Фокусування на індивідуальних особливостях та суб'єктній позиції фахівця. Готовність розглядають як частину ціннісно-сислової сфери, що забезпечує активне професійне становлення особистості	Забезпечує суб'єктну позицію. Підвищує професійну ефективність через відповідність індивідуальним цінностям	Цей підхід може ускладнювати стандартизацію підготовки та оцінювання, оскільки акцент робиться на унікальності індивіда
Діяльнісний	Готовність – це активний функціональний стан психіки, невіддільна частина структури діяльності. Це динамічна система внутрішніх та зовнішніх умов, що забезпечує ефективне й своєчасне виконання професійних завдань	Чітко операціоналізує готовність, інтегруючи її у процес освоєння та виконання роботи. Визначає діяльність і як засіб, і як умову розвитку	Менше уваги зосереджує на особистісних, ціннісних і мотиваційних аспектах поза самим процесом діяльності
Компетентнісний	Робить фокус на результаті підготовки, що дає змогу ефективно діяти в межах розв'язання професійних завдань	Найкраще відповідає практичним вимогам ринку праці. Забезпечує цілісне оцінювання готовності як внутрішньої передумови для формування компетентності	Небезпека поверховості цього підходу, яка виникає тоді, коли процес підготовки акцентують лише на зовнішніх компетенціях, залишаючи без уваги фундаментальні внутрішні чинники
Системний	Готовність – це цілісне ієрархічно організоване, динамічне та саморегульоване утворення, яке фокусується на внутрішній організації та механізмах взаємозв'язку компонентів	Забезпечує глибоке структурне й функціональне розуміння готовності. Дає змогу раціонально спрямовувати розвиток, з огляду на взаємодію всіх елементів	Може бути складним для практичної реалізації та емпіричного вимірювання через високу складність та динамічність системи

Висновки

У результаті проведеного аналізу обґрунтовано, що психологічна готовність є складним, інтегральним, багатовимірним феноменом, який охоплює мотиваційно-ціннісний, когнітивно-орієнтаційний, регуляційний, рефлексивно-оцінний компоненти та особистісно-ціннісну підсистему. Систематизовано та схарактеризовано п'ять ключових методологічних підходів: акмеологічний, що розглядає готовність як передумову

досягнення професійної майстерності та самореалізації; особистісно орієнтований, що фокусується на готовності як особистісному утворенні; діяльнісний, що аналізує готовність як невіддільну частину структури діяльності; компетентнісний, що акцентує на зв'язку готовності з кінцевим результатом – формуванням компетентностей; системний, що вивчає готовність як цілісну, ієрархічно організовану систему взаємопов'язаних компонентів. Переконливо доведено, що систематизація концепцій є необхідною

передумовою для розроблення прогностичного методологічного інструментарію, здатного оцінювати динаміку, стійкість та потенціал розвитку психологічної готовності до професійної діяльності. Останнє створює інтегративну теоретичну основу для впровадження ефективних технологій

професійного відбору та психологічного супроводу фахівців. Подальші наукові розвідки мають бути зосереджені на структурній інтеграції визначених підходів з метою розроблення та валідації єдиної структурно-функціональної моделі психологічної готовності.

References

- [1] Bakhtov, A.H. (2018). Content and structure of the concept of psychological readiness of a personality for professional activity. *Legal Psychology*, 1(22), 76-85.
- [2] Barko, V.V., Barko, V.I., & Moiseieva, O.Ye. (2022). Determining the degree of psychological readiness of police officers for professional activity. *Bulletin of the National Defence University of Ukraine*, 4(68), 16-28. DOI: 10.33099/2617-6858-2022-68-4-16-28
- [3] Bohush, O.O., & Korniihuk, O.O. (2023). Personal readiness for changes in the activity of a military leader. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "Psychology"*, 2, 59-64. DOI: 10.32782/psy-visnyk/2023.2.11
- [4] Brand, T., Gansefort, D., Rothgang, H., Röseler, S., Meyer, J., & Zeeb, H. (2016). Promoting community readiness for physical activity among older adults in Germany--protocol of the ready to change intervention trial. *BMC Public Health*, 99. DOI: 10.1186/s12889-016-2761-2
- [5] Buchmann, M., Jordan, S., Loer, A.M., Finger, J.D., & Domanska, O.M. (2023). Motivational readiness for physical activity and health literacy: results of a cross-sectional survey of the adult population in Germany. *BMC Public Health*, 23(1). DOI: 10.1186/s12889-023-15219-4
- [6] Coelho, R.M.D., Grisi, S.J.F.E., Brentani, A.V.M., & Ferrer, A.P.S. (2023). Assessment of school readiness and the importance of executive functions for learning. *Rev Paul Pediatr*, 42. DOI: 10.1590/1984-0462/2024/42/2022196
- [7] Ghandour, R.M., Hirai, A.H., Moore, K.A., Paschall, K., LaForett, D.R., Reddington, E., & Kogan, M.D. (2024). School Readiness Among United States Children: Results From the 2022 National Survey of Children's Health. *Acad Pediatr*, 24(7), 1049-1061. DOI: 10.1016/j.acap.2024.02.013
- [8] Ha, E.L., Glaeser, A.M., Wilhalme, H., & Braddock, C. (2024). Assessing readiness: the impact of an experiential learning entrustable professional activity-based residency preparatory course. *Med Educ Online*, 29(1). DOI: 10.1080/10872981.2024.2352217
- [9] Hahn, L.S., Thiel, A., Dembeck, V., Haigis, D., Matting, L., Pomiersky, R., Eschweiler, G.W., Nieß, A.M., Sudeck, G., & Frahsa, A. (2025). Addressing organizational learning to increase readiness for physical activity promotion in seven German nursing homes. *PLoS One*, 20(5). DOI: 10.1371/journal.pone.0315241
- [10] Havryshkiv, O.B. (2021). Formation of readiness for professional activity in future officers on the basis of the acmeological approach. *Scientific Journal of the National Pedagogical Drahomanov University. Series 5 "Pedagogical Sciences"*, 81, 46-50. DOI: 10.31392/NPU-nc.series5.2021.81.11
- [11] Homelia, N., & Khanova, O. (2023). Training future professional education teachers in the context of the personality approach. *Adult Education: Theory, Experience, Prospects*, 2(24), 67-77. DOI: 10.35387/od.2(24).2023.67-77
- [12] Hurtovenko, N.V., & Vostrova, M.V. (2020). Methodological principles for studying the formation of readiness of future psychologists for professional activity. *Psychological Journal*, 5, 17-23. Retrieved from <http://psyj.udpu.edu.ua/article/view/223288>
- [13] Kaposloz, H.V. (2023). Psychological readiness of servicemen for combat activity: a systematic approach to diagnostics, formation and maintenance of states. *Bulletin of the National Defence University of Ukraine*, 2, 47-57. DOI: 10.33099/2617-6858-23-72-2-47-57
- [14] Kobylanska, T. (2018). Characteristics of readiness for professional activity as a pedagogical category. *Youth and the Market*, 11(166), 164-170. DOI: 10.24919/2308-4634.2018.152285
- [15] Kokun, O.M. (2012). *Psychology of professional formation of a modern specialist*. Kyiv.
- [16] Kosheleva, N.H. (2023). Activity approach to the formation of professional readiness of future practical psychologists of educational institutions. *Scientific Notes. Series "Pedagogical Sciences"*, 210, 100-104. DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-210-100-104
- [17] Koziar, M., & Melaniuk, N. (2024). Training of future officers for professional activity on the basis of the acmeological approach. *Physical Culture And Sport: Scientific Perspective*, 2, 105-110. DOI: 10.31891/pcs.2024.2.15

- [18] Kozyra, P., & Vasiuk, S. (2019). Peculiarities of studying the psychological readiness of a police officer for professional activity. *Bulletin of Lviv University. Series "Psychological Sciences"*, 5, 24-30. DOI: 10.30970/2522-1876-2019-5-4
- [19] Lisovyi, V.A. (2021). Personality-activity approach to the professional development of a future specialist in the field of music pedagogy. *Personality Spirituality: Methodology, Theory, Practice*, 2(101), 2, 69-78. DOI: 10.33216/2220-6310-2021-101-22-69-78
- [20] Moliako, V. (2007). Creative potential of a person as a psychological problem. *Psychology and Society*, 4, 6-10.
- [21] Mykhailishyn, U. (2019). Motivational component of psychological readiness of law enforcement officers for extreme activity. *Bulletin of the National Defence University of Ukraine*, 51(1), 93-100. DOI: 10.33099/2617-6858-2019-51-1-93-100
- [22] Myshko, N.M. (2016). Research of psychological readiness for professional activity of future psychologists who receive a second higher education. *Science and Education*, 2-3, 149-155. DOI: 10.24195/2414-4665-2016-2-3-27
- [23] Palermo, F., Hanish, L.D., Martin, C.L., Fabes, R.A., & Reiser, M. (2007). Preschoolers' academic readiness: What role does the teacher-child relationship play? *Early Child Res Q*, 22(4). DOI: 10.1016/j.ecresq.2007.04.002
- [24] Rozov, V. (2023). Psychological readiness of law enforcement officers to perform operational and combat tasks in extreme situations. *Psychological Journal*, 10, 46-53. DOI: 10.31499/2617-2100.10.2023.285320
- [25] Rybalka, V.V. (2002). Psychological foundations for the development of the concept of personality-oriented training of student youth in the system of continuous professional education. *Modern Information Technologies and Innovative Teaching Methods in Specialist Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*, 2(1), 70-77.
- [26] Rybalko, Yu.V. (2012). Competence approach in scientific and pedagogical literature. *Pedagogy of Higher and Secondary School*, 35(12), 385-394. DOI: 10.31812/educdim.v35i0.3563
- [27] Schumacher, D.J., Michelson, C., Winn, A., Henry, D., O'Connor, M., Li, S.T., Blair, R.J., Velazquez-Campbell, M., Kihlstrom, M.J., Borman-Shoap, E., Ponitz, K., Salvador-Sison, J., Kinnear, B., Turner, D.A., Martini, A., Burrows, H.L., Patel, R., Newhall, L.M., Osborn, R., Mallory, M., Scheurer, J.M., Grant, M., Myers, R.E., Griego, E.C., Kravtchenko, S., Jain, S., Vu, T., & Schwartz, A. Association of Pediatric Program Directors Longitudinal Educational Assessment Research Network (APPD LEARN) Crosswalk Study Group. (2025). Graduating Residents' Readiness for Unsupervised Practice. *Pediatrics*, 155(5). DOI: 10.1542/peds.2024-070307
- [28] Shebanova, V.I., & Nikitenko, H.O. (2019). Features of servicemen's motivation for military professional activity. *Insight: Psychological Dimensions of Society*, 2, 31-36. DOI: 10.32999/2663-970X/2019-2-4
- [29] Slater, C.E., & Cusick, A. (2017). Factors related to self-directed learning readiness of students in health professional programs: A scoping review. *Nurse Educ Today*, 52, 28-33. DOI: 10.1016/j.nedt.2017.02.011
- [30] Sluzhynska, L.B. (2012). Acmeological approach in the process of forming readiness of future engineer-economists for professional self-realization. *Collection of Scientific Papers of Khmelnytsky Institute of Social Technologies of "Ukraine" University*, 5, 183-187.
- [31] Timchenko, O.V., & Barko, V.V. (2020). Ways of forming psychological readiness for professional activity of the personnel of the National Police of Ukraine. *Bulletin of the National Defence University of Ukraine*, 3(56), 112-119. DOI: 10.33099/2617-6858-2020-56-3-112-119
- [32] Virna, Zh.P., & Ivanashko, O.Ye. (2024). Readiness for changes as a prospective construct for overcoming career chaos of student youth during the war in Ukraine. *Habitus*, 57, 85-91. DOI: 10.32782/2663-5208
- [33] Wenz, B., Graf, J., Sudeck, G., Geidl, W., Manz, K., Jordan, S., Teti, A., & Gabrys, L. (2025). Physical activity and motivational readiness for physical activity behavior change in adults with non-communicable diseases in Germany: a trend analysis of two cross-sectional health surveys from the German GEDA study 2014/2015 and 2019/2020. *BMC Public Health*, 25(1). DOI: 10.1186/s12889-025-21507-y
- [34] Wynne, K., Mwangi, F., Onifade, O., Abimbola, O., Jones, F., Burrows, J., Lynagh, M., Majeed, T., Sharma, D., Bembridge, E., Stubbs, M., Sunner, C., Bergmann, J., Bagade, T., & Malau-Aduli, B.S. (2024). Readiness for professional practice among health professions education graduates: a systematic review. *Front Med (Lausanne)*, 11. DOI: 10.3389/fmed.2024.1472834

Список використаних джерел

- [1] Бахтов А. Г. Зміст і структура поняття психологічної готовності особистості до професійної діяльності. *Юридична психологія*. 2018. № 1 (22). С. 76–85.
- [2] Барко В. В., Барко В. І., Мойсеева О. Є. Визначення ступеня психологічної готовності поліцейських до професійної діяльності. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. Вип. 4 (68). С. 16–28. DOI: 10.33099/2617-6858-2022-68-4-16-28
- [3] Богуш О. О., Корнійчук О. О. Особистісна готовність до змін у діяльності військового лідера. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Психологія»*. 2023. № 2. С. 59–64. DOI: 10.32782/psy-visnyk/2023.2.11
- [4] Brand T., Gansefort D., Rothgang H., Röseler S., Meyer J., Zeeb H. Promoting community readiness for physical activity among older adults in Germany – protocol of the ready to change intervention trial. *BMC Public Health*. 2016. No. 99. DOI: 10.1186/s12889-016-2761-2
- [5] Buchmann M., Jordan S., Loer A. M., Finger J. D., Domanska O. M. Motivational readiness for physical activity and health literacy: results of a cross-sectional survey of the adult population in Germany. *BMC Public Health*. 2023. No. 23 (1). DOI: 10.1186/s12889-023-15219-4
- [6] Coelho R. M. D., Grisi S. J. F. E., Brentani A. V. M., Ferrer A. P. S. Assessment of school readiness and the importance of executive functions for learning. *Rev Paul Pediatr*. 2023. No. 42. DOI: 10.1590/1984-0462/2024/42/2022196
- [7] Ghandour R. M., Hirai A. H., Moore K. A., Paschall K., LaForett D. R., Reddington E., Kogan M. D. School Readiness Among United States Children: Results From the 2022 National Survey of Children's Health. *Acad Pediatr*. 2024. No. 24 (7). P. 1049–1061. DOI: 10.1016/j.acap.2024.02.013
- [8] Ha E. L., Glaeser A. M., Wilhalme H., Braddock C. Assessing readiness: the impact of an experiential learning entrustable professional activity-based residency preparatory course. *Med Educ Online*. 2024. No. 29 (1). DOI: 10.1080/10872981.2024.2352217.
- [9] Hahn L. S., Thiel A., Dembeck V., Haigis D., Matting L., Pomiersky R., Eschweiler G. W., Nieß A. M., Sudeck G., Frahsa A. Addressing organizational learning to increase readiness for physical activity promotion in seven German nursing homes. *PLoS One*. 2025. No. 20 (5). DOI: 10.1371/journal.pone.0315241
- [10] Гавришків О. Б. Формування готовності до професійної діяльності в майбутніх офіцерів на засадах акмеологічного підходу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 «Педагогічні науки»*. 2021. Вип. 81. С. 46–50. DOI: 10.31392/NPU-nc.series5.2021.81.11
- [11] Гомеля Н., Ханова О. Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання в контексті особистісного підходу. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2023. № 2 (24). С. 67–77. DOI: 10.35387/od.2(24).2023.67-77
- [12] Гуртовенко Н. В., Вострова М. В. Методичні засади дослідження формування готовності майбутніх психологів до професійної діяльності. *Психологічний журнал*. 2020. № 5. С. 17–23. URL: <http://psyj.udpu.edu.ua/article/view/223288>
- [13] Капосльоз Г. В. Психологічна готовність військовослужбовців до бойової діяльності: системний підхід щодо діагностування, формування та підтримання станів. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. Вип. 2. С. 47–57. DOI: 10.33099/2617-6858-23-72-2-47-57
- [14] Кобилянська Т. Характеристика готовності до професійної діяльності як педагогічної категорії. *Молодь і ринок*. 2018. № 11 (166). С. 164–170. DOI: 10.24919/2308-4634.2018.152285
- [15] Кокун О. М. *Психологія професійного становлення сучасного фахівця : монографія*. Київ, 2012. 200 с.
- [16] Кошелева Н. Г. Діяльнісний підхід до формування фахової готовності майбутніх практичних психологів закладів освіти. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»*. 2023. Вип. 210. С. 100–104. DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-210-100-104
- [17] Козяр М., Меланюк Н. Підготовка майбутніх офіцерів до професійної діяльності на засадах акмеологічного підходу. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2024. № 2. С. 105–110. DOI: 10.31891/pcs.2024.2.15
- [18] Козира П., Васюк С. Особливості вивчення психологічної готовності поліцейського до професійної діяльності. *Вісник Львівського університету. Серія «Психологічні науки»*. 2019. Вип. 5. С. 24–30. DOI: 10.30970/2522-1876-2019-5-4
- [19] Лісовий В. А. Особистісно-діяльнісний підхід до професійного розвитку майбутнього фахівця у галузі музичної педагогіки. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2021. № 2 (101). Ч. 2. С. 69–78. DOI: 10.33216/2220-6310-2021-101-2_2-69-78

-
- [20] Моляко В. Т. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. *Психологія і суспільство*. 2007. № 4. С. 6–10.
- [21] Михайлишин У. Мотиваційний компонент психологічної готовності правоохоронців до екстремальної діяльності. *Вісник Національного університету оборони України*. 2019. Вип. 51 (1). С. 93–100. DOI: 10.33099/2617-6858-2019-51-1-93-100
- [22] Мишко Н. М. Дослідження психологічної готовності до професійної діяльності майбутніх психологів, які здобувають другу вищу освіту. *Наука і освіта*. 2016. № 2–3. С. 149–155. DOI: 10.24195/2414-4665-2016-2-3-27
- [23] Palermo F., Hanish L. D., Martin C. L., Fabes R. A., Reiser M. Preschoolers' academic readiness: What role does the teacher-child relationship play? *Early Child Res Q.* 2007. No. 22 (4). DOI: 10.1016/j.ecresq.2007.04.002
- [24] Розов В. Психологічна готовність правоохоронців до виконання оперативно-бойових завдань в екстремальних ситуаціях. *Психологічний журнал*. 2023. Вип. 10. С. 46–53. DOI: 10.31499/2617-2100.10.2023.285320
- [25] Рибалка В. В. Психологічні засади розробки концепції особистісно-орієнтованої підготовки учнівської молоді в системі неперервної професійної освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання*. 2002. Вип. 2. Ч. 1. С. 70–77.
- [26] Рибалко Ю. В. Компетентнісний підхід у науково-педагогічній літературі. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2012. Вип. 35. №12. С. 385–394. DOI: 10.31812/educdim.v35i0.3563
- [27] Schumacher D. J., Michelson C., Winn A., Henry D., O'Connor M., Li S. T., Blair R. J., Velazquez-Campbell M., Kihlstrom M. J., Borman-Shoap E., Ponitz K., Salvador-Sison J., Kinnear B., Turner D. A., Martini A., Burrows H. L., Patel R., Newhall L. M., Osborn R., Mallory M., Scheurer J. M., Grant M., Myers R. E., Griego E. C., Kravtchenko S., Jain S., Vu T., Schwartz A. Graduating Residents' Readiness for Unsupervised Practice. *Pediatrics*. 2025. No. 155 (5). DOI: 10.1542/peds.2024-070307
- [28] Шебанова В. І., Нікітенко Г. О. Особливості мотивації військовослужбовців до військово-професійної діяльності. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2019. Вип. 2. С. 31–36. DOI: 10.32999/2663-970X/2019-2-4
- [29] Slater C. E., Cusick A. Factors related to self-directed learning readiness of students in health professional programs: A scoping review. *Nurse Educ Today*. 2017. No. 52. P. 28–33. DOI: 10.1016/j.nedt.2017.02.011
- [30] Служинська Л. Б. Акмеологічний підхід у процесі формування готовності у майбутніх інженерів-економістів до професійної самореалізації. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2012. № 5. С. 183–187.
- [31] Тімченко О. В., Барко В. В. Шляхи формування психологічної готовності до професійної діяльності персоналу Національної поліції України. *Вісник Національного університету оборони України*. 2020. Вип. 3 (56). С. 112–119. DOI: 10.33099/2617-6858-2020-56-3-112-119
- [32] Вірна Ж. П., Іванашко О. Є. Готовність до змін як перспективний конструкт подолання кар'єрного хаосу студентської молоді під час війни в Україні. *Габітус*. 2024. Вип. 57. С. 85–91. DOI: 10.32782/2663-5208
- [33] Wenz B., Graf J., Sudeck G., Geidl W., Manz K., Jordan S., Teti A., Gabrys L. Physical activity and motivational readiness for physical activity behavior change in adults with non-communicable diseases in Germany: a trend analysis. *BMC Public Health*. 2025. No. 25 (1). DOI: 10.1186/s12889-025-21507-y
- [34] Wynne K., Mwangi F., Onifade O., Abimbola O., Jones F., et al. Readiness for professional practice among health professions education graduates: a systematic review. *Front Med (Lausanne)*. 2024. No. 11. DOI: 10.3389/fmed.2024.1472834
-

KALASHNYK Anastasiia

Senior Lecturer of the Department of Psychology of the Educational and Research Institute of Law and Psychology of the National Academy of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6681-1295>

Conceptual Approaches to the Study of Specialists' Readiness for Professional Activity

Abstract. The article is devoted to the study of the phenomenon of psychological readiness for professional activity. The purpose of the article is to analyze and systematize conceptual approaches to the study of psychological readiness of specialists for professional activity. The methodological foundations of the chosen topic are based on the use of the systemic, personality-activity, competency-based, acmeological, and value-semantic approaches. Within the framework of the conducted research, psychological readiness is considered as a complex integral psychological and pedagogical phenomenon that includes motivational-value, cognitive-orientation, regulatory, reflective-evaluative components, and a personal-value subsystem. An analysis of the leading scientific concepts regarding the nature, structure, and mechanisms of readiness formation was carried out. Five key methodological approaches are systematized and characterized: acmeological, which considers readiness as a prerequisite for achieving professional mastery and self-realization; personality-oriented, which focuses on readiness as personal formation; activity-based, which considers readiness as an integral part of the structure of activity; competency-based, which emphasizes the connection of readiness with the final result - the formation of competencies; systemic, which considers readiness as a holistic, hierarchically organized system of interconnected components. The scientific novelty lies in the analysis and systematization of the plurality of concepts of the interpretation of readiness, which will contribute to the formation of unified methodological principles for building a holistic model of professional readiness. The practical significance of the results is determined by obtaining the necessary prerequisites for the development of effective training technologies, professional selection and psychological support of specialists.

Keywords: psychological readiness; professional activity; acmeological approach; personality-oriented approach; activity-based approach; competency-based approach; systemic approach.